

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖ
PAŽYMA**

DĖL KELIŲ PRIEŽIŪROS IR PLĖTROS PROGRAMOS FINANSAVIMO ĮSTATYMO NR. VIII-2032 2, 3 IR 9 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 4 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-21-1261) (TAIS NR. 21-28525(2))

2021-09-20 Nr. NV-2255

Vilnius

1. Projekto rengėjas: Susisiekimo ministerija.

2. Projekto tikslas: įgyvendinant Konstitucinio Teismo nutarimą, panaikinti įstatymo nuostatas, prieštaraujančias Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat patvirtinti naują vidutinės trukmės kelių finansavimo sistemą – nustatyti valstybinės ir vietinės reikšmės kelių administravimo principus, siekiant didesnio skaidrumo, efektyvumo, savivaldybių įsitraukimo ir sprendimų depolitizavimo.

3. Dabartinė situacija:

- Konstitucinis Teismas pripažino, kad Įstatyme nustatyta konkreti procentais išreikšta valstybės biudžeto pajamos sudarančių akcizo pajamų dalis, kuri skiriama Kelių priežiūros ir plėtros programai (Programa) ir specialiajai vietinės reikšmės žvyrkelių asfaltavimo programai finansuoti, prieštarauja Konstitucijai. Taip pat Konstitucinis Teismas konstatavo, kad nepanaudotos valstybės biudžeto lėšos, skirtos Programai finansuoti, neperkeliamos į kitus metus, o turi būti grąžinamos į valstybės biudžetą.
- Programos finansavimo lėšų suma skirstoma į 3 pagrindines dalis: valstybinės reikšmės keliams – 65 proc., vietinės reikšmės keliams – 30 proc. ir rezervui – 5 proc.
- Programos finansavimo administravimo sistema yra sudėtinga, dažnai skaidoma į papildomas programas (pavyzdžiui, vietinių žvyrkelių programa), savivaldybėms tenka teikti atskirus prašymus dėl papildomo finansavimo.
- Kasmet Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme rezervuojamos Programos finansavimo lėšos tiksliniams projektams, o susisiekimo ministrui paliekama didelė diskrecijos laisvė spręsti, kokio dydžio finansavimą skirti kiekvienam iš šių projektų.
- Programos finansavimo lėšų rezervo paskirstymo tvarka, kuri nustatyta Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų naudojimo tvarkos apraše (Aprašas), taip pat sudėtinga, kelia didelius lūkesčius, o jų nepateisinus kyla nepasitenkinimas valstybės institucijų priimamais sprendimais.
- Vienų savivaldybių grupių išskyrimas iš visų savivaldybių (pvz., Sostinės regiono savivaldybės) sudaro prielaidas kilti klausimams dėl teisingo keliams skirtų lėšų paskirstymo savivaldybėms. Vienodų ir aiškių kriterijų, pagal kuriuos pačios savivaldybės skirsto gautus Programos finansavimo lėšų krepšelius, nebuvimas kelia abejonių dėl sprendimų priėmimo skaidrumo.
- Programos finansavimas šiuo metu yra susietas su vienu metu valstybės biudžetu, o dauguma kelių infrastruktūros projektų įgyvendinama vidutiniškai 2–3 metus, todėl projektus dažnai tenka skaidyti į etapus arba laikinai stabdyti darbus, kol bus gautas tolesnis finansavimas. Dėl tokios tvarkos sudėtinga atlikti didesnės apimties projektams reikalingus viešuosius pirkimus.

4. Projekto esmė:

- Panaikinti Įstatymo nuostatas, kurios Konstitucinis Teismo pripažintos, kaip prieštaraujančios Konstitucijai.
- Atsisakyti tikslinio finansavimo rezervavimo atskiriems projektams Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme ir visą Programai skirtą finansavimą skirstyti pagal Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatyme nustatytas proporcijas.
- Atsisakyti atskiro finansavimo skyrimo savivaldybių grupėms (Sostinės regiono ir savivaldybėms prie didžiųjų miestų) ir taikyti aiškius ir vienodus visoms savivaldybėms lėšų paskirstymo kriterijus. Atskirą finansavimą siūloma palikti tik kurortinėms savivaldybėms.

- Patikslinti Programos finansavimo lėšų paskirstymo principą kurortinėms savivaldybėms: 50 procentų minėtoms savivaldybėms siūloma paskirstyti po lygiai ir 50 procentų – pagal suteiktų nakvynių apgyvendinimo įstaigose skaičių. Taip siekiama teisingiau paskirstyti finansavimą toms kurortinėms savivaldybėms, kuriose yra mažiau viešbučių ir į kasmetinę oficialią suteiktų nakvynių apgyvendinimo įstaigose statistiką nepatenka dalis fizinių asmenų teikiamų apgyvendinimo paslaugų.
- Atsisakyti Programos finansavimo lėšų rezervo (5 proc.), o šias lėšas skirti savivaldybių vietinės reikšmės keliams (+3 proc. didinant finansavimą iki 33 proc.) ir valstybinės reikšmės keliams (+2 proc. didinant finansavimą iki 67 proc.). Iš 33 proc., numatytų vietinės reikšmės keliams, iki 9 proc. siūloma skirti valstybei svarbiems vietinės reikšmės kelių objektams. Šių kelių objektų atranka ir kriterijai bus nustatyti Apraše.
- Kasmet Vyriausybės nutarimu tvirtinti trimetę Programos finansavimo lėšų naudojimo sąmatą, kuri palengvintų kelių infrastruktūros projektų planavimą, viešųjų pirkimų vykdymą ir sumažintų riziką nepanaudoti dalies Programos finansavimo lėšų.
- Nustatyti, kad savivaldybės sudarinėtų prioritetines ir viešai skelbiamas trimetes eiles, kuriomis remiantis būtų įgyvendinami projektai. Kiekviena savivaldybė turės pasitvirtinti gauto Programos finansavimo lėšų krepšelio paskirstymo ir naudojimo tvarką, taip pat siūloma savivaldybėms nustatyti reikalavimą ne mažiau kaip 5 proc. gauto Programos finansavimo lėšų krepšelio skirti darnaus judumo priemonėms finansuoti.

5. Derinimas: projektas derintas su Aplinkos, Energetikos, Ekonomikos ir inovacijų, Finansų, Krašto apsaugos, Kultūros, Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto, Teisingumo, Užsienio reikalų, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijoms, Kelių direkcijai ir Lietuvos savivaldybių asociacijai. Išvadų negauta iš Energetikos, Finansų, Kultūros, Švietimo, mokslo ir sporto ir Užsienio reikalų ministerijų.

Dėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Krašto apsaugos ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Aplinkos ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Policijos departamento, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Vilniaus rajono savivaldybės administracijos, Jonavos rajono savivaldybės administracijos, AB „LTG Infra“, Lietuvos sodininkų draugijos pastabų, į kurias neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies, argumentai pateikiami derinimo pažymoje.

6. Atitiktis Vyriausybės programai: įgyvendina Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 5.7.1 priemonę *(Parengti ir patvirtinti naują vidutinės trukmės kelių finansavimo sistemą – nustatyti valstybinės ir vietinės reikšmės kelių administravimo principus, siekiant didesnio skaidrumo, efektyvumo, savivaldybių įsitraukimo ir sprendimų depolitizavimo (pakeisti Kelių priežiūros ir plėtros finansavimo įstatymą)).* Vyriausybė yra pasiūliusi Seimui šiuos Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo pakeitimus svarstyti Seimo rudens sesijoje spalio mėnesį.

7. Dalykinio vertinimo išvada: pažymėtina, kad Vyriausybė taip pat yra pasiūliusi Seimo rudens sesijoje spalio mėnesį svarstyti ir kitus Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymo pakeitimus: dėl elektroninės kelių naudotojo rinkliavos sistemos, pagrįstos principu „naudotojas / teršėjas moka“, 2023 m. įdiegimo; dėl galimybės transporto priemonėms, kurių ašies (ašių) apkrova yra didesnė už didžiausiąją leidžiamą naudojantis keliais transporto priemonės ar jų junginio ašies (ašių) apkrovą daugiau kaip 8 t, gauti leidimą naudotis valstybinės reikšmės ar vietinės reikšmės viešaisiais keliais važiuojant didžiagabaritėmis ir (ar) sunkiasvorėmis transporto priemonėmis; taip pat dėl Direktyvos (ES) 2019/520 dėl elektroninių kelių rinkliavos sistemų sąveikumo, kuria sudaromos palankesnės sąlygos tarpvalstybiniu lygmeniu keistis informacija apie kelių rinkliavų nesumokėjimo atvejus Sąjungoje, įgyvendinimo – pasiūlymai dėl šių Įstatymo pakeitimų Vyriausybei dar nepateikti.

Projektas svarstytinas tarpinstituciniame positarime (2021 m. rugsėjo 21 d. 17 klausimas).

Patarėjas

Arvydas Nevas, tel. +37070663787, el. p. arvydas.nevas@lr.lt

